

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Congressen

Systeemtherapie en Jeugdige Zedenplegers

Online studiedag NVRG-sectie Forensische Systeemtherapie

[8 oktober 2020]

Karin van Dijk

Met haar eerste online congres is de sectie Forensische Systeemtherapie de uitdaging aangegaan om bijscholing digitaal aan te bieden. Ik heb mij ingeschreven in de hoop nieuwe inzichten te krijgen over jeugdige zedenplegers en de systemische behandel-mogelijkheden voor deze doelgroep.

Reinette Montsma, als systeemtherapeut werkzaam bij een forensische poli van GGZ Friesland, was dagvoorzitter. Ze heette ons welkom en leidde ons prettig door deze dag. Jan Hendriks, bijzonder hoogle-kaar forensische orthopedagogische diag-nostiek en behandeling aan de Vrije Uni-versiteit Amsterdam en de Universiteit van Amsterdam en werkzaam als klinisch psy-choloog bij de Waag, trapte af met een referaat over jeugdige zedendelinquenten. Statistische gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek tonen volgens hem een forse afname van het aantal (zeden)delicten onder jongeren. Dat is interessant omdat dit gegeven tegenge-steld is aan de geluiden die op straat en in de media te horen zijn. Desalniettemin gaat Hendriks ervan uit dat er meer seksu-eel overschrijdend gedrag plaatsvindt dan in de cijfers terug te vinden is, omdat een groep jonge daders niet bij de instanties in beeld komt. Door spreker en deelnemers werden verklaringen genoemd voor de in

de cijfers weerspiegelde afname van seksu-eel grensoverschrijdend gedrag, zoals sociale verschuivingen (meer empathie bij mannen, toename van respect voor de vrouw) en fysieke veranderingen (meer vrouwelijke hormonen in ons voedsel). Er is nog veel onbekend over de effecten van behandeling van jeugdige zedenplegers, zo vervolgde Hendriks zijn betoog. De kleine doelgroep beperkt de mogelijkheid tot onderzoek. Dit geldt ook voor onderzoek naar de effecten van gezinsbehandeling bij deze groep. Hendriks pleitte voor systeem-behandeling, ook al is de effectiviteit daar-van niet bewezen. Zedenmisdrijven ont-wrichten relaties en gezinnen en behoeven daarom zorg en aandacht. Behandeling zou gericht moeten zijn op herstel en de verbinding binnen het gezin. Een goed functionerend gezin is gunstig voor de ontwikkeling van de jongere en vormt een beschermende factor.

Lonneke Broekman, als mst (multisys-teem)therapeut en -supervisor werkzaam bij de Viersprong, deed vervolgens uit de doeken wat de speciaal voor zedenproble-matiek ontwikkelde variant van mst inhoudt. Deze multisysteemtherapie voor problematisch seksueel gedrag (mst psb) is ontwikkeld voor gezinnen waarin seksueel grensoverschrijdend gedrag plaatsvindt. Zij richt zich op het verkleinen van het recidiverisico en herstel van de gezins-dynamiek na de ingrijpende ervaringen rondom seksuele grensoverschrijding. Specifiek voor multisysteemtherapie voor problematisch seksueel gedrag is dat er een individuele en relationele analyse gemaakt wordt van het seksuele delict. Hierna wordt er een veiligheidsplan opge-

steld. De behandeling duurt met zeven maanden langer dan de standaardvariant, maar vindt net als mst plaats in de thuis-situatie, op flexibele tijden en aansluitend bij de mogelijkheden van het gezin. De teams worden ondersteund door middel van supervisie en trainingsdagen. De resultaten van de behandeling worden nog onderzocht en doen een positieve uitkomst vermoeden. Er is volgens Broekman, voor zover nu bekend, na behandeling met mst psb weinig recidive.

Theater Podium Express zorgde voor een creatief intermezzo. Met toneelfragmenten stonden zij stil bij twee thema's: het ontwrichtende effect van online seksueel overschrijdend gedrag en de complexiteit van de therapeutische relatie met een 'niet gemotiveerde zedendelinquent'. Aansluitend deelden de deelnemers ervaringen rondom deze thema's. Samenvattend kwam naar voren dat belangrijke ingrediënten voor de behandeling van zedendelinquenten zijn: een heldere behandelcontext, aansluiten bij de cliënt en diens systeem en vanuit die aansluiting verschil blijven maken en zorgen voor een passende timing. Het zijn algemene behandelingredienten, maar gezien het vermijdende en ontkenkende karakter van de doelgroep des te belangrijker om nauwlettend aandacht aan te geven.

Hierna volgde een bijdrage van Jolanda Verbeek en Ellen Varekamp, beiden werkzaam bij de Waag in Den Haag. Verbeek is psychotherapeut en systeemtherapeut en Varekamp is in opleiding tot gz-psycholoog. Hun presentatie met als titel 'Eens over de grens, altijd over de grens', spitste zich toe op veiligheid en het voorkomen van recidive. De sprekers benadrukten het belang van het betrekken van de familie bij de behandeling en van de samenwerking tussen de individuele behandelaar en de systeemtherapeut. Daar de neiging tot

vermijding en ontkenning bij zedendelinquenten groot is, bepleiten de sprekers dat bij deze doelgroep het vertrouwen in de feiten voorop moet staan en niet het klinische beeld noch het gevoel van de therapeut. Gestandaardiseerde vragenlijsten vormen daarom een belangrijk kompas om het behandelbeleid mee uit te zetten. Niet vertrouwen op het verhaal van de cliënt en je professionele inschatting, druist in tegen de beroepshouding van menig (systeem)therapeut. Het maakt behandelen van deze groep cliënten en hun systemen extra complex en vraagt om een behandelteam dat met elkaar de feiten, uitkomsten van vragenlijsten en het klinisch beeld tegen elkaar kan afwegen om tot een goed onderbouwd advies te komen. Een dergelijke inschatting kan ingrijpende gevolgen hebben voor het dagelijks leven van de betrokkene. Zo kan er een verbod zijn om zonder toezicht samen te zijn met een kind. De sprekers benadrukken dat zorgvuldige afwegingen noodzakelijk zijn en ingrijpende maatregelen niet moeten worden geschuwd als die nodig zijn om slachtoffers en daders te beschermen.

De laatste spreker was Erik Lagendijk, als gz-psycholoog, systeemtherapeut en cognitief gedragstherapeut werkzaam bij de Waag in Amsterdam. Lagendijk vertelde over behandeling van daders van grensoverschrijdend seksueel gedrag in de gezinssituatie bij wie een (lichte) verstandelijke beperking of autisme een rol speelt. Lagendijk nodigde de deelnemers uit aan de hand van stellingen rond een casus mee te denken over de daarin spelende dilemma's van ouders en betrokken hulpverleners. Lagendijk pleit ervoor om binnen de behandeling aandacht te hebben voor zowel dader als slachtoffer. Ook hij brak een lans voor nauwe samenwerking tussen betrokken behandelaren. Vanuit systemisch perspectief lijkt dat laatste vanzelf

Systeemtherapie en Jeugdige Zedenplegers

sprekend, maar in de praktijk gebeurt dit niet altijd. Bij zedenmisdrijven binnen een gezin kunnen dader, slachtoffer en opvoeders gemakkelijk tegenover elkaar komen te staan en ook de behandelaars kunnen gevangen raken in deze dynamiek. Ik had over dit relevante onderwerp graag wat meer systemische handreikingen gekregen van deze ervaren spreker. Lagendijk benoemde verder dat grensoverschrijdend gedrag in families vaak een transgeneratieel patroon kent en behandeling vaak een langdurig proces is. Lagendijk sloot af met de conclusie dat aandacht voor het gehele gezin nodig is in het belang van herstel en veiligheid voor alle gezinsleden.

Dagvoorzitter Montsma sloot af met een korte terugblik op deze eerste online studiedag van de sectie. Hoewel het hier en daar nog wat zoeken was naar voldoende interactieve werkvormen, gaven de aanwezigen aan deze studiedag als positief te

hebben ervaren. Persoonlijk heb ik de inhoud van deze dag ook gewaardeerd. Het belang van systemisch werken werd door alle sprekers onderstreept. Daarnaast leverde het specifieke inzichten op, zoals het werken met vragenlijsten en de uiteenzetting over mst psb. Ik merk dat ik na deze dag behoefte heb aan verdere verdieping: Welke specifieke systemische interventies kun je toepassen in contact met gezinnen waarin seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft plaatsgevonden? Hoe ga je om met de ethische dilemma's die het werk met deze doelgroep met zich mee kan brengen? Het zijn vragen die zijn blijven hangen. Samenvattend kijk ik terug op een mooie online studiedag.

Karin van Dijk is als systeemtherapeut en supervisor werkzaam in een forensisch jeugdteam bij Accare. E-mail: kvan.dijk@accare.nl.

Gewone kinderen in bijzondere omstandigheden

Online congres Familieplatform Geestelijke Gezondheid
[26 november 2020]

Wilco Kroon

Het Vlaamse Familieplatform Geestelijke Gezondheid organiseerde op 26 november een online congresochtend voor hulpverleners die betrokken zijn bij kinderen van ouders met psychiatrische en/of afhankelijkheidsproblematiek. In Vlaanderen duidt men die groep aan met ko(a)pp, in Nederland spreekt men van kopp en kvo. In het Familieplatform komt een achttiental familieorganisaties samen. Het Familieplatform spant zich in om het familie-

perspectief verankerd te krijgen in het beleid van zorgorganisaties, het ondersteunt familieverenigingen in hun missies en heeft bijzondere aandacht voor de jonge mantelzorgers: kinderen van ouders met psychische problemen of afhankelijkheidsproblematiek. In Nederland kennen we een gelijksoortige organisatie, de Familievertrouwenspersonen. Beide organisaties hebben veel gemeen en laten zich gemakkelijk op internet vinden. Het is voor systeemtherapeuten, systeemtherapeutisch werkers en systemisch counselors de moeite waard de websites eens te bezoeken en inspiratie op te doen. Voor wie veel met deze doelgroep werkt zijn de online methodiekenpresentaties, te vinden op de website van het Familieplatform, eveneens interessant.

Kris Holemans en Katleen Hoing, con-